

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Razem tworzyMY Ekoświętokrzyskie

„Aspekty administracyjno-prawne i środowiskowo-
społeczne odkrywkowej eksploatacji kopalin
w województwie świętokrzyskim”

Agata Spiżewska

Geolog Wojewódzki

Departament Środowiska i Gospodarki Odpadami

Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Kielce, wrzesień 2022 r.

Górnictwo regionu świętokrzyskiego

Górnictwo regionu świętokrzyskiego to przede wszystkim górnictwo surowców skalnych, jako materiałów budowlanych (przetworzonych), rzadziej o charakterze dekoracyjnym. Główne znaczenie mają kopaliny skalne osadowe:

- wapień,
- margle,
- dolomity,
- piaskowce (triasowe i jurajskie),
- piaskowce kwarcytowe (kambryjskie i dewońskie),
- gliny i iły, w tym kamionkowe,
- piaski.

Kopaliny te stanowią podstawowe surowce dla przemysłu wapienniczego, cementowego i budowlanego, w tym do produkcji kruszyw łamanych, a także przemysłu chemicznego, hutniczego i dla rolnictwa.

Charakterystyczne dla województwa są także:

- gipsy, siarka, złoża wód leczniczych i termalnych, złoża ropy naftowej (niewielki fragment przy granicy z woj. małopolskim).

Działalność koncesjonowana

- **Kopaliny skalne** - O tym że województwo stanowi ważną bazę surowcową w kraju świadczą ilości udokumentowanych zasobów na tle całego kraju:
- 60% zasobów surowców dla przemysłu wapienniczego,
- 67% zasobów gipsów,
- 66% zasobów glin ceramicznych,
- 20% zasobów kamieni łamanych i blocznych.

Na koniec 2020 r. na terenie województwa świętokrzyskiego udokumentowanych zostało 503 złoża, z czego 163 złoża objęte były koncesjami (3 ministra, 106 marszałka, 53 starosty).

Wg stanu na koniec 2021 r. w województwie świętokrzyskim udokumentowano 499 złóż. Koncesją było objętych 164 złoża, co stanowi prawie 33 % wszystkich złóż w województwie, z czego 3 koncesje udzielone przez ministra, 105 przez marszałka oraz 56 przez starostę.

Zagospodarowanie złóż kopalin na koniec 2020 r.

Na koniec 2020 roku łączne zasoby kopalin skalnych wynosiły:

9 537 618 tys. ton,

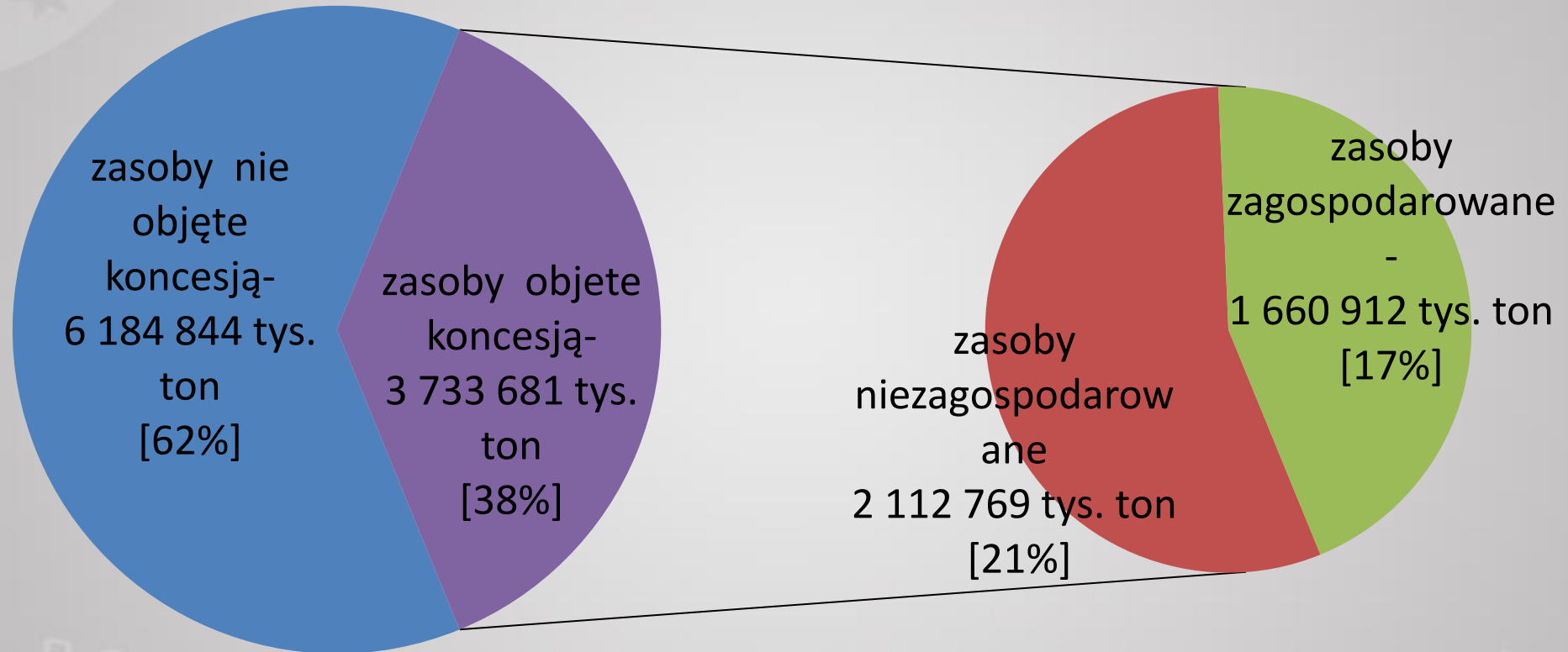
natomiast stan zasobów w złożach objętych koncesjami wynosił 3 733 681 tys. ton, co stanowi 38% całości zasobów województwa.

Jednocześnie zagospodarowaniem objętych zostało 1 660 912 tys. ton, które stanowią 17% ogólnej ilości zasobów kopalin w województwie.

Najwięcej zasobów zagospodarowanych znajduje się w grupie skał węglanowych, w ilości 1 393 407 tys. ton.

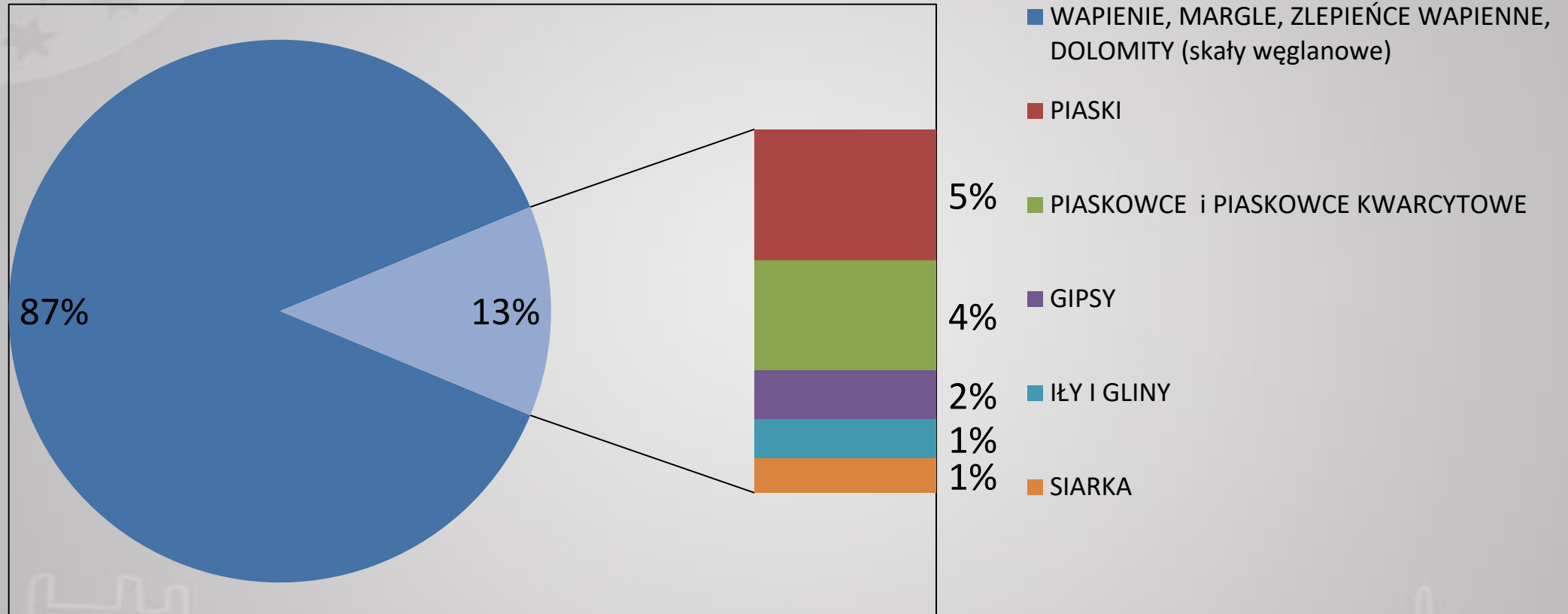

Zagospodarowanie złóż kopalin na koniec 2020 r.

Struktura wydobywania – rodzaj kopalin

Wydobycie kopalin węglanowych w województwie świętokrzyskim

Wydobycie kopalin węglanowych w województwie świętokrzyskim dla poszczególnych gałęzi gospodarki przedstawiało się w następujący sposób:

- 12 973 tys. ton (25% całkowitego wydobycia kopalin) - przemysł wapienniczy
- 8 216 tys. ton (16% całkowitego wydobycia kopalin) - przemysł cementowy,
- 24 452 tys. ton (47% całkowitego wydobycia kopalin) - produkcja kruszyw łamanych dla drogownictwa i budownictwa.

Wydobycie kopalin w województwie świętokrzyskim

Takie ilości wydobytych kopalin miały bezpośrednie przełożenie na procentowe wydobycie kopalin w całym kraju:

- 68% wydobywania surowców do przemysłu wapienniczego (1 miejsce w kraju),
- 29% wydobywania surowców do przemysłu cementowego (1 miejsce w kraju),
- 85% wydobywania gipsów (1 miejsce w kraju),
- 98% wydobywania siarki (1 miejsce w kraju).

Ze złóż eksploatowanych na podstawie koncesji Marszałka Województwa Świętokrzyskiego w 2020 r. wydobyto 50 556 tys. ton kopalin co stanowi 97 % całkowitego wydobywania kopalin w województwie świętokrzyskim.

Problem związany z eksploatacją kopalni poniżej naturalnego zwierciadła wód podziemnych

- Eksploatacja surowców skalnych zawsze wiąże się z uciążliwościami dla środowiska. Oddziaływanie związane z odwodnieniem stwierdzono od lat 70-tych ubiegłego wieku („Białe Zagłębie”), gdzie odwodnienia pierwszych kopalń były prowadzone od lat 50-tych XX wieku;
- Mimo licznych opracowań naukowych dot. możliwości zagospodarowania wód pochodzących z odwodnienia odkrywek, nigdy nie doszło do rozwiązania systemowego, co do zagospodarowania wód zrzucanych przez kopalnie;
- Największa eksploatacja kopalni wraz z odwodnieniem złóż prowadzona była i jest w rejonie zbiornika „Gałęzice-Bolechowice-Borków”, który był traktowany jako samodzielny obszar bilansowy. Jego granice, z przylegającym od północy rejonem eksploatacji „Kielce”, postawiono na dziale wodny, biegnącym po wzgórzach zbudowanych z nieprzepuszczalnych i półprzepuszczalnych skał starszego paleozoiku, a w części zachodniej na dziale wodnym pomiędzy zlewniami rzek Łososiny i Bobrzy. Od lat 70-tych XX wieku centralna i zachodnia część tego regionu objęta jest wspólnym lejem depresji odwadnianych wyrobisk, który ostatnio przekroczył nawet północną granicę i połączył się z lejem depresji ujęcia komunalnego Kielce-Białogon w rejonie eksploatacji „Kielce” (wg Rózkowski i in. 2017r. oraz Młyńczak i in. 2019).

Problemy związane z wydobywaniem kopalin

- Problemy związane z ochroną środowiska, jak również problemy społeczne, pojawiają się wraz z wydobywaniem kopalin, dla których stosujemy materiały wybuchowe oraz odwodnienie w celu ich wydobywania.
- Wapienie, dolomity, często margle, piaskowce, urabiane są za pomocą materiałów wybuchowych, co za tym idzie zasięg terenu górniczego (przestrzeni objętej przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego) determinowany jest strefami rozrzutu odłamków skalnych, uderzeniową falą powietrzną i strefą drgań sejsmicznych. Strefy te są ustalane na podstawie wzorów analitycznych, a w szczególnych przypadkach na podstawie rzeczywistej ekspertyzy dla zminimalizowania oddziaływania.
- Tereny górnicze ze względu na stosowanie materiałów wybuchowych oraz odwodnienie odkrywki mają wielohektarowe powierzchnie.

Zmiana przepisów Prawa geologicznego i górniczego

- Uchylenie art. 41 ust. 2 Pggig od dnia 18 maja 2021 r. (po opublikowaniu wyroku TK z dnia 12 maja 2021 r. SK 19/15), spowodowało, że strony w postępowaniu koncesyjnym ustalamy podobnie jak w poprzednim stanie prawnym, jaki kreowały przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994r. - Prawo geologiczne i górniczne (Dz.U. Nr 27, poz. 96),
- Pod rządami poprzedniej ustawy, w postępowaniu koncesyjnym miał prawo uczestniczyć każdy, komu przysługiwał przymiot strony na gruncie art. 28 KPA.
- Teza **Trybunał Konstytucyjny orzeka:**

Art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górniczne (Dz.U. z 2020r. poz. 1064 i 1339 oraz z 2021r. poz. 234) jest **niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

Konsekwencje dla przedsiębiorców górniczych

Od dnia 1 stycznia 2012 r., zgodnie z jednoznacznym uregulowaniem wynikającym z art. 41 ust. 2 Prawa geologicznego i górniczego, stronami postępowań koncesyjnych nie byli właściciele (użytkownicy wieczysti) nieruchomości znajdujących się poza granicami obszaru górniczego. Uregulowanie to było przepisem szczególnym w stosunku do art. 28 KPA. Odzwierciedleniem zmian wynikających z uchylecia tego przepisu (art. 41 ust. 2) ustawy jest już wyrok NSA z dnia 29 czerwca 2021 r. II GSK 1126/18, który daje **przymiot strony właścicielowi gruntu w terenie górniczym**.

Dla przedsiębiorcy górniczego oznacza to, że postępowanie w sprawie udzielenia (zmiany koncesji) będzie toczyło się z udziałem stron, tj. właścicieli nieruchomości gruntowych zlokalizowanych w terenie górniczym. Z uwagi na ilość stron w postępowaniu (powyżej 20) organ koncesyjny zawiadamia strony o wszystkich czynnościach w drodze obwieszczeń.

Konsekwencje dla przedsiębiorców górniczych

Obwieszczenie uznaje się za doręczone po upływie 14 dni od dnia, w którym nastąpiło publiczne obwieszczenie, inne publiczne ogłoszenie lub udostępnienie pisma w Biuletynie Informacji Publicznej.

Informowanie stron postępowania następuje przy każdej czynności urzędu, a więc: wszczęcia postępowania, wystąpienia o uzgodnienie/opinię, zakończenia postępowania, oraz wydania koncesji. Oznacza to, że należy doliczyć do każdej czynności wskazane 14 dni, oraz czas na wypowiedzenie się lub skorzystanie z możliwości odwołania.

W przypadku kruszyw naturalnych można uniknąć przewlekłości postępowania i teren górniczy może być zbieżny z granicami zasięgu powierzchniowego obszaru górniczego, bo nie ma konieczności obejmowania sąsiednich nieruchomości zasięgiem oddziaływania.

Decyzje środowiskowe w działalności górniczej

Zgodnie z art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029), zwana dalej ustawą OoŚ, decyzje środowiskowe są wymagane przy udzielaniu:

- koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla, **koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż**, koncesji na podziemne bezzbiornikowe magazynowanie substancji, koncesji na podziemne składowanie odpadów oraz koncesji na podziemne składowanie dwutlenku węgla;
- decyzji zatwierdzającej plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złoża węglowodorów lub decyzji inwestycyjnej w celu wykonywania koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złoża węglowodorów oraz wydobywanie węglowodorów ze złoża;
- decyzji zatwierdzającej plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych na podstawie koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie złoża kopaliny;
- decyzji określającej szczegółowe warunki wydobywania kopaliny.

Decyzje środowiskowe w działalności górniczej

Zgodnie z art. 86 ustawy OOŚ decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach **wiąże organy wydające decyzje**, o których mowa w art. 72 ust. 1 tej ustawy, a więc organ koncesyjny przy wydawaniu, bądź zmianie koncesji.

Z uwagi, na to że:

- decyzja często wydawana jest bardzo długo,
  - lub ze względu na proces odwoławczy, staje się ostateczna po wielu miesiącach lub nawet latach od momentu złożenia wniosku o tą decyzję przez Przedsiębiorcę,
- to decyzje są często niewykonalne przy zmianie koncesji, jeśli przez cały czas procedowania decyzji, trwała eksploatacja złoża, a plany przedsiębiorcy ewaluowały.

Decyzje środowiskowe w działalności górniczej

W art. 72 ust. 2 pkt. 2 ustawy OOS szczególnie określono przypadki, m.in. dot. koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż, kiedy nie ma wymogu uzyskania przedmiotowej decyzji, tj. koncesji lub decyzji określającej szczegółowe warunki wydobywania kopaliny, polegających na:

- **zmniejszeniu powierzchni, w granicach której ma być prowadzona działalność,**
- **przeniesieniu koncesji lub decyzji na inny podmiot,**
- **zmianie koncesji lub decyzji, polegającej na zmianie terminu rozpoczęcia działalności lub ograniczeniu prowadzenia działalności objętej koncesją lub decyzją, o ile mieści się ono w zakresie objętym decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach,**
- **zmniejszeniu granic obszaru górniczego i terenu górniczego.**

Zgodnie z art. 72 ust. 3 ustawy OOS, termin obowiązywania decyzji wydanej w trybie zwykłym (bez etapowości przedsięwzięcia) upływa po 6 latach od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą jest dozwolone tylko wówczas, jeżeli nie naruszy ona przeznaczenia nieruchomości określonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w odrębnych przepisach. Odmowa udzielenia koncesji (w tym również jej zmiana/zmiany) następuje jeżeli zamierzona działalność m.in. sprzeciwia się interesowi publicznemu, w szczególności związanemu z bezpieczeństwem państwa w tym z interesem surowcowym państwa lub ochroną środowiska, w tym z racjonalną gospodarką złożami kopalin, bądź uniemożliwiłaby wykorzystanie nieruchomości zgodnie z ich przeznaczeniem określonym przez miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, lub przepisy odrębne, a w przypadku braku tych planów - uniemożliwiłaby wykorzystanie nieruchomości w sposób określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w przepisach odrębnych (art. 7 i art. 29 ust. 1 ustawy Pggig).

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Art. 95 ust. 1 i 2 Pggig implikuje obowiązek organu planistycznego do wprowadzenia udokumentowanego złoża do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w terminie 2 lat od dnia zatwierdzenia dokumentacji geologicznej. Udokumentowanie złoża kopalin na nieruchomości gruntowej będzie wiązało się w przyszłości z obowiązkiem zapewnienia jego ochrony na podstawie art. 125 - 126 ustawy Prawo ochrony środowiska.

Oznacza to, że gminy mogą ujawnić granice złoża w studium, a później w planie miejscowym, ale jednocześnie wprowadzić takie zagospodarowanie terenu, które będzie służyć ochronie złoża (np. tereny rolne), a niekoniecznie przeznaczyć je do eksploatacji.

Wyrobisko po działalności górniczej - Radkowice

